

الگوی مطلوب بانکداری اسلامی

بر اساس مبانی اسلام و روش فقه نظام

نویسندگان:

محمد مادرشاهی، کمیل قنبرزاده

سیدابراهیم صباغیان، مهدی اصغرزاده

(گروه فقه نظام اقتصادی پژوهشگاه فقه نظام)

با همکاری

مرکز نوآوری و تحقیقات اسلامی بانک پارسیان

فصلنامه علمی پژوهشی
فقه و حقوق اسلامی

عنوان و نام پدیدآور: انگوی مطلوب بانکداری اسلامی بر اساس مبانی اسلام و روش فقه نظام/ نویسنده: محمد مازفرزاده
دیگران: با همکاری مرکز نوآوری و تحقیقات اسلامی بانک پارسیان

مشخصات نشر: قم: پگاه هفتم، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۹۲ ص، ۱۳/۵×۲۱/۵ س.م

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۳۱۹۸-۴-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: نویسنده: محمد مازفرزاده، کمال قیرزاده، سیدابراهیم صباغیان، مهدی اسفرزاده

یادداشت: کتابخانه

موضوع: بانک و بانکداری --- جنبه‌های مذهبی --- اسلام

Banks and banking -- Religious aspects -- Islam

بانک و بانکداری --- ایران

Banks and banking -- Iran

بانک و بانکداری (فقه)

Banking law (Islamic law)

بانک و بانکداری (فقه) --- ایران

Banking law (Islamic law) -- Iran

مآخذ: ۱۳۶۵ -

شماره افزود: بانک پارسیان، مرکز نوآوری و تحقیقات اسلامی

شماره افزود: ۸۲۳۳۰/۲۲

رده بندی کنگرد: ۲۹۷/۲۸۳۳

رده بندی دیویی: ۹۱۵۳۵۰۹

شماره کتابشناسی ملی: فیا

اطلاعات تکمیلی: اطلاعات تکمیلی

انگوی مطلوب بانکداری اسلامی بر اساس مبانی اسلام و روش فقه

نویسنده: محمد مازفرزاده، کمال قیرزاده، سیدابراهیم صباغیان، مهدی اسفرزاده	نویسنده: محمد مازفرزاده، کمال قیرزاده، سیدابراهیم صباغیان، مهدی اسفرزاده
با همکاری: پژوهشگاه فقه نظام و مرکز نوآوری و تحقیقات اسلامی بانک پارسیان	با همکاری: پژوهشگاه فقه نظام و مرکز نوآوری و تحقیقات اسلامی بانک پارسیان
ویراستار و صفحه آر: محمد حسینی	ویراستار و صفحه آر: محمد حسینی
ناشر: پگاه هفتم	ناشر: پگاه هفتم
نوبت چاپ: ۱۴۰۲	نوبت چاپ: ۱۴۰۲
قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان	قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه	شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نشانی: قم، خیابان شهید کبری، مجتمع ۹۱، پژوهشگاه فقه نظام

مستوفی پستی: ۳۷۱۵۶۱۵۴۹۶ شماره تماس: ۳۷۷۳۰۱۸۴

http://fiiss.ir ♦ feghezezam@gmail.com

فهرست مطالب

پیش‌درآمد.....	۱۱
فصل اول: اصول مطلوب بانکداری اسلامی.....	۱۳
۱. اصل توزیع عادلانه سرمایه و ممنوعیت انحصار.....	۱۳
۲. اصل ممنوعیت کسب سود بدون تحمل ریسک (بانکداری بدون ربا).....	۱۴
۳. اصل مراعات قواعد فقه معاملات و ضوابط فقهی عقود اسلامی و پرهیز از حیث.....	۱۶
۴. اصل واسطه‌گری و عدم ورود مستقیم به حوزه سرمایه‌گذاری.....	۱۶
۵. اصل ممنوعیت جدایی جریان پولی از جریان واقعی اقتصاد.....	۱۷
۶. اصل کنترل حجم نقدینگی (خلق پول) و هدایت آن.....	۱۸
۷. اصل تحقق ارزش‌های اسلامی.....	۱۹
۸. اصل حرکت در مسیر سیاست‌های نظام اسلامی.....	۲۰
۹. اصل شفافیت و عدم فساد.....	۲۱
۱۰. اصل قابلیت اجرا و نظارت.....	۲۲

- گونه دوم؛ مشارکت غیر مستقیم ۶۳
- گونه سوم؛ مشارکت در تضمین مبادلات نسبه ۶۴
- نکته چهارم: انواع سپرده ها ۶۵
۱. سپرده نقدی ۶۵
۲. سپرده کالایی منقول ۶۶
۳. سپرده کالایی غیر منقول (زمین و ساختمان) ۶۷
- مزیت های این طرح ۶۷
۱. ارتباط کامل میان بخش واقعی و بخش پولی ۶۸
۲. حل مشکل صوری سازی ۶۸
۳. توزیع عادلانه سرمایه ۶۸
۴. حمایت مستقیم از تولید ۶۹
۵. کاهش هزینه های تولید ۶۹
۶. کمک به افزایش بهره‌وری بنگاه های تولیدی ۷۰
۷. ایجاد وفاق میان همه نظریه های فقهی شیعه و اهل سنت ۷۱
۸. عدم قدرت خلق پول برای بانک ها ۷۱
۹. افزایش سود سپرده ها ۷۱
- فصل پنجم: ارائه مدل عملیاتی بخش خیرخواهانه ۷۳
- تجهیز منابع ۷۳
- تخصیص منابع ۷۵
- تضمین بازپرداخت ۷۹

۱. راهکارهای پیش از پرداخت وام و تسهیلات	۷۹
الف) خرد بودن تسهیلات	۷۹
ب) شناسایی دقیق متقاضیان	۸۰
ج) فرهنگ سازی در باب قُبْح بدهکاری و وجوب وفای به عهد	۸۰
۲. اقدامات حین عقد قرارداد	۸۱
الف) اصلاح نظام ترهین و کارآمدسازی وثیقه	۸۱
ب) استفاده از ضامن و کفیل	۸۲
ج) استفاده از تضمین ها اجتماعی	۸۲
د) استفاده از مشوق های بازپرداخت سر موعد یا پیش از موعد	۸۳
۳. اقدامات پس از پرداخت تسهیلات و نکول مشتری	۸۳
الف) استفاده از نهادهای اجتماعی	۸۳
ب) استفاده از محدودیت های بهره مندی از خدمات بانکی	۸۳
ج) استفاده از محرومیت های اجتماعی تحت عنوان «تعمیر حکومتی»	۸۴
د) تأمین هزینه ها	۸۴
خاتمه	۸۹
کتابنامه	۹۱

پیش درآمد

پژوهشگاه فقه نظام - در راستای طراحی ساختار بانکداری اسلامی - در جلسه‌ای که در سال ۱۳۹۶ و با حضور حضرت آیه الله محسن اراکی و جناب آقای دکتر محمدرضا مخبر دزفولی (رئیس وقت ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره))، برگزار شد، با مدیران بانک پارسیان - که سهامدار عمده آن ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره) است - به گفت‌وگو نشست.

نظر به اهمیت این موضوع و در راستای نیل به توافق درباره ارائه طرح پژوهشی و شیوه اجرای آن و با عنایت به عزم و اراده جدی پژوهشگاه فقه نظام برای ایجاد تغییرات بنیادین در نظام بانکی، این گفت‌وگوها نزدیک به یک سال و نیم به طول انجامید و در نهایت، به امضای یک تفاهم‌نامه انجامید و مقرر شد بانک پارسیان - به لحاظ محتوایی - هیچ دخالتی در ارائه و نگارش این طرح نداشته باشد و تنها جنبه‌های اجرایی و ناظر به کارآمدی طرح - از سوی متخصصین بانک - ارزیابی و بررسی شود. بحمد الله، نسخه نهایی این طرح هم مورد تأیید حضرت آیه الله اراکی قرار گرفت و هم متخصصین بانکی بر کارایی و عملیاتی بودن آن مهر تأیید زدند.

نگارش این طرح - پس از تدوین طرح تفصیلی و انعقاد قرارداد - در هشت مرحله و به مدت ۲۶ ماه، به انجام رسید که این هشت مرحله عبارتند از:

۱. بررسی تفصیلی پیشینه تحقیق و گردآوری پژوهش‌های انجام شده (بانکداری متعارف و بانکداری بدون ربا)؛
 ۲. بررسی روش‌های طراحی بانکداری اسلامی موجود و ارائه روش مطلوب (روش جامع استنباط در فقه نظام)؛
 ۳. تبیین تصویر کلان نظام اقتصادی اسلام؛
 ۴. تبیین اصول مطلوب بانکداری اسلامی بر اساس نظام اقتصادی اسلام و روش فقه نظام.
 ۵. ارزیابی وضعیت موجود بانک‌های بدون ربا در ایران، با توجه به اصول پیش گفته؛
 ۶. طراحی مدل مطلوب بانکداری اسلامی (۱)؛ طراحی بانک قرض الحسنه؛
 ۷. طراحی مدل مطلوب بانکداری اسلامی (۲)؛ طراحی بانک سرمایه‌گذاری؛
 ۸. طراحی مدل مطلوب بانکداری اسلامی؛ طراحی بانک ارائه‌دهنده خدمات بانکی.
- شایان ذکر است، مدل طراحی شده - بر اساس زمان‌بندی درج شده در قرارداد - در اسفند ماه سال ۱۳۹۹ و پس از بازبینی و جمع‌بندی نهایی، به مرکز تحقیقات بانک پارسیان تحویل داده شد.